

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Лагоди Оксани Миколаївни, доктора мистецтвознавства, професора, завідувачки кафедрою дизайну тканин та одягу Харківської державної академії дизайну і мистецтв

на дисертацію **РЕМЕНЄВОЇ Тетяни Валеріївни**

«ДЕКОР В КОСТЮМІ ТА АВТОРСЬКИХ ПРОЄКТАХ:

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДИЗАЙН-КОНЦЕПЦІЙ», представлену

на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю

022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво

Ступінь актуальності теми дослідження

Висвітлена у дисертації проблематика повною мірою відповідає викликам, що постали перед дизайнерами через зростання значимості декору як виду креативної творчості та його ролі як засобу візуальної комунікації. Питання гуманізації декоративних дизайн-об'єктів та екологічні експериментальні практики, описані в роботі, дозволили розкрити проєктний потенціал різних видів інновацій. Як свідчить аналіз наукової літератури, вони є предметом досліджень багатьох науковців, однак, до цього часу все ще не сформовано цілісної картини їх імплементації. Дисертантка пропонує варіант розв'язання проблеми шляхом розробки концептуальної моделі інтегрального проєктування інноваційних дизайн-продуктів та модного декору. Наразі, її дисертація є актуальною та, до певної міри, новаторською працею.

Увага дослідниці зосереджена на інноваційних технологіях, концептуалізація яких обумовила «об'єднання двох основних складових: концепції художньо-образної трансформації та концепції комунікативної динаміки» (с. 31), що вимагає переосмислення візуальної сутності дизайн-продуктів в цілому. Їх особливою ознакою є своєрідний тематичний дизайн предметно просторового середовища. Виразний художній образ будується на театралізації простору, а в художніх практиках моди, як зауважую дисертантка, «образотворчі зусилля переміщуються із сфери виробництва у сферу комунікацій» (с. 9). Завдяки унікальності об'єктів декору формується виразне відчуття ексклюзивності та оригінальності їх художньо-естетичних рішень. Означений підхід підіймає важливе питання відповідального ставлення до екології довкілля. Створення оригінальних принтів, удосконалення фактур і властивостей матеріалів за рахунок модифікації волокон та синтезу сучасних полімерів, виробництво інтелектуальних матеріалів з використанням цифрових технологій ґрунтуються на поєднанні творчості та екологічних інновацій. На користь актуальності дослідження свідчить, насамперед, кількість реалізованих об'єктів та нестача теоретичного осмислення практичного досвіду в цій царині.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

За своїм змістом дисертаційна робота Т.В. Ременєвої повністю відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1341, що зазначено у п. 5 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р.

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (331 поз.) і додатків (на 133 стор.). Загальний обсяг роботи становить 336 сторінок, з яких основного тексту – 169 сторінок.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано об'єкт, предмет, новизну, методи, теоретичне і практичне значення результатів дослідження, вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами.

У першому розділі проаналізовано стан наукової розробки теми за основними напрямками дослідження щодо створення атрибутів предметного середовища, до яких дисертантка відносить декоративно-прикладне мистецтво і дизайн; охарактеризовано джерельну базу дослідження; обґрунтовано методiku і стратегію дослідження. Дисертантка підкреслює, що основою процесу створення модного продукту виступає художня концепція, тому значну увагу приділяє розгляду особливостей створення дизайнерами авангардних авторських проєктів концептуального костюма haute couture, зокрема, із застосуванням нетрадиційних матеріалів та декору як об'єктів арт-дизайну. Концептуалізація сучасних інноваційних технологій у дизайні одягу, взуття, аксесуарів, предметів побуту, в пакуванні, ландшафтному дизайні та дизайні інтер'єрів дозволяє їй розглядати декор як окремий вид сучасного мистецтва та дизайну, один з елементів авторського проєктування модних дизайн-продуктів.

Другий розділ присвячений розгляду особливостей стилістики та композиційним прийомам у декорі дизайн-продуктів. Характеризуючи цільову функцію брендів як можливість орієнтації в асортименті модних товарів, застосування колаборацій як технології просування брендів на ринку модних товарів, а також економічну доцільність при створенні авторських колекцій, дисертантка акцентує увагу на проєктуванні сучасних дизайн-продуктів із застосуванням інноваційних матеріалів та технологій. Фіксує творчий пошук у розкритті потенціалу інноваційних матеріалів, вона відзначає синтез мистецтва, ремісництва і технологій у створенні декору, в рекламі дизайн-продуктів, що в умовах сучасності активізувало розвиток екологічного дизайну, еко-стилю як філософії споживання у використанні екологічних матеріалів і

технологій. Взаємодія візуальних об'єктів з предметно-просторовим і природним середовищем та людиною, як показує здобувачка, виявляє інтегральну природу дизайн-діяльності та візуальних комунікацій в контексті парадигми сталого розвитку і замкнутої моди.

У третьому розділі розглянуто теоретичну модель інтегрального проектування дизайн-об'єктів; систематизовано сучасні інновації за групами, що сприяють розширенню функціональних можливостей авторських проєктів; схарактеризовано сенсорні та нейротехнології в контексті еко-моніторингу середовища, психо-фізіологічного і фізичного впливу на стан людини; виявлено зміни щодо візуалізації емоційних відчуттів і корегування поведінки споживачів. Т.В. Ременєва розкриває сутність біомімікрії як симбіозу фізичної та цифрової моди, обумовленого екологічністю та імерсивним дизайном. Вона виокремлює дві групи «живих візуально-комунікативних систем», таких як: «зелені візуальні комунікації», сформовані на основі рослинних форм, та «біологічні візуальні комунікації», як результат залучення до процесу проектування живих організмів. Окрім того, обґрунтовує вплив екологічних компонентів на візуалізацію образів декору в авторських проєктах. У підсумку, позиціонує біомімікрію як «новітньо-інноваційну концепцію дизайну» і стверджує, що біодизайн є «технологією створення живих артефактів ХХІ століття» (с. 126-127).

Четвертий розділ роботи окреслює декор як «універсальну інтегровану дизайн-систему» (с. 152), пов'язану з діяльністю luxury-сегменту зі створення модних дизайн продуктів декорування одягу, середовища, предметного дизайну. Отримані під час дослідження результати та розроблена модель інтегрального проектування декору як дизайн-системи, що «забезпечує формування та створення структури концепту проєктного образу дизайн-засобами з урахуванням матеріалів і технологій, а також середовищного підходу візуальних комунікацій людини у соціумі» (с. 150), яскраво проілюстровані авторськими роботами бренду TataDecor, орієнтованого на гуманістичний підхід щодо власного розвитку.

Висновки дослідження відображають його основні результати.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна результатів дослідження полягає у введенні в науковий обіг декору як самостійного об'єкту дизайнерських практик, що представлено вперше у дослідженнях за спеціальністю дизайн. Також в обґрунтуванні та впорядкуванні інноваційних дизайн-продуктів у контексті застосування цифрових технологій і біотехнологій – інтелектуальних тканин, біосенсорів тощо, а також 3D-принтів; у дослідженні використання декоративного

оздоблення та актуальних фактурних принтів у fashion-продуктах і можливості створення популярних візерунків та авторських тканин (с. 36).

Дисертанткою вперше запропоновано концептуальну модель інтегрального проектування інноваційних дизайн-продуктів та модного декору, яка ґрунтується на формуванні гармонійних взаємозв'язків у сучасному еколого-орієнтованому дизайн-концепті з залученням інноваційних технологій щодо проектування модних продуктів, і зумовлена еко-концепціями колаборацій науковців і дизайнерів, що сприяє стійкому розвитку і створенню суспільно значимих дизайн-проектів.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає у поглибленні та систематизації сучасних знань про дизайн декору в межах історії та теорії мистецтва і дизайну. Практичне значення роботи полягає у можливості використання інформації для лекційних курсів, у курсовому проектуванні, для підготовки кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти для здобувачів спеціальності 022 Дизайн за різними видами. Запропонована дисертанткою «концептуальна модель інтегрального проектування інноваційних дизайн-продуктів та модного декору» (с. 152) має суттєве значення в організації раціональної роботи дизайнерів над авторськими проектами.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота написана українською мовою, але не достатньо вичитана, оскільки зустрічаються мовностилістичні (с. 41-42, 45, 47 та ін.), орфографічні помилки і описки (с. 64, 78, 86, 129, 144 й ін.). В цілому, робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», виклад матеріалу розкриває тему дослідження та надає відповіді на сформульовані завдання. Втім, в окремих випадках текст дисертації втрачає науково-аналітичний характер та набуває публіцистичного звучання з уживанням невластивих для наукових текстів мовних «штампів, як-от: «неймовірна популярність» (с. 6), «за помахом чарівної палички» (с. 106), «запеклий стиль» (с. 109), «декор як костюм, щоб гарно сидів, треба правильно скроїти» (с. 164) тощо.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Наукові результати дисертації висвітлені у 13-ти наукових публікаціях (1 – одноосібна, а решта у співавторстві), з них 6 – у фахових наукових виданнях України, 1 – у науковому періодичному виданні наукометричної бази Scopus. 6 публікацій засвідчують апробацію результатів дослідження на наукових конференціях, 5 з них – міжнародні. Втім, безпосередня участь дисертантки у підготовці публікацій, що реалізовані у співавторстві, в роботі не деталізована

(с. 38). В цілому ж, наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях та відповідають вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р.

Дотримання академічної доброчесності

Зміст дисертаційної роботи, яка є завершеною науковою працею, свідчить про дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності в цілому. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідні джерела, хоча, порушуючи існуючі правила, дисертантка не вказує стосовно значної кількості використаних цитат сторінки, з яких їх узято.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

1. Насамперед, слід зауважити некоректне формулювання «*об'єкту дисертаційної роботи*», оскільки об'єктом не може бути «*дослідження*» (с. 32). Очевидно, в дисертаційній роботі об'єктом є інноваційний розвиток сучасних дизайн-концепцій в авторському проектуванні одягу і декору. У формулюванні варто було також уникнути віднесення до «*розробки інтегральної моделі*», яку автор позиціонує як основний результат вже проведеної роботи. Окрім того, вказані *хронологічні межі дослідження* – кінець ХХ – початок ХХІ ст. (с. 33), – не відповідають рамкам історичного екскурсу, наведеного в тексті, наприклад, стосовно руху мистецтва і ремесел, творчості прерафаелітів, доробку Баугаузу.

2. Викликає подив фактична відсутність в тексті дисертації: визначення декору, зокрема в одязі, оскільки авторка обмежується доволі загальною фразою (с. 41) без посилання на науково-методичну літературу; систематизації та узагальнення функцій і задач декору, які побічно згадано вже наприкінці роботи (с. 139, 153). Як результат такої невизначеності, в дисертації підлягають аналізу зразки не лише декору як такого, але й текстильного дизайну, елементів вбрання й інше. В роботі відсутня також типологія декору, її відмінність, наприклад, у декоративно-прикладному мистецтві та дизайні, що, на нашу думку, могло б посилити обґрунтованість результатів дослідження другого розділу дисертації, якби авторка в ньому спиралася саме на типологію декору і аналізувала описані процеси з цієї точки зору.

3. Використання дисертанткою різномірної термінології – «інновація», «концептуальне мистецтво», «авангардний дизайн», «біодизайн», «органічний дизайн» та багато ін., що часто вживаються без роз'яснень, спричинило певну суперечливість її висловлювань та їх сприйняття. Наприклад, твердження: «В ХХ ст. можна говорити про дві глобальні концепції у проектуванні:

функціоналізм – у дизайні першої половини ХХ ст., і постмодернізм..., який виникнув в епоху постмодерну в останній третині ХХ ст.» (с. 40). Вважаємо, що було б доцільно укласти термінологічний словник до дисертаційної роботи, в якому чітко окреслити з посиланням на відповідні наукові джерела сутність термінів і дефініцій, період їх формулювання чи виникнення, авторство (якщо воно відоме) і зазначити, в якому саме значенні їх застосовує авторка. Показовим у цьому сенсі є термін «біомімікрія», який вказано у дисертації в одному випадку як «новий вид дизайну» (с. 62), а в іншому – як «підхід» чи «практику» (с. 126-127) а далі – «концепцію» (с. 142). Особливе значення це має також для термінів, які переважно застосовуються у філософії, лінгвістиці чи біології, оскільки їх використання при аналізі дизайн-практик і дизайн-об'єктів може видатися чужорідним.

4. Є зауваження і щодо наведення у тексті прізвищ закордонних авторів, зокрема, виключно англійською мовою (с. 34-35 та далі). Згідно з правилами, прізвища авторів наводяться тією мовою, якою написана робота. Слід звертати увагу на те, що транслітерація має здійснюватися з мови оригіналу на українську (якщо не існує загальноприйнятого в академічній спільноті написання). Припустимим є також надання при першому згадуванні в тексті, як транслітерованого варіанту, так і прізвища мовою оригіналу.

5. Аналіз наукової роботи дозволяє зазначити, що в тексті наявні звороти, в яких застосовуються особові та присвійні займенники, як от: «на наш погляд», «нами розглянуто», «у нашому дослідженні», «ми спостерігаємо» та ін. Вважаємо, що такі формулювання більш доречні в усному науковому мовленні, наприклад, під час виступу на науковій конференції. Проте, при написанні наукової роботи, ймовірно, більш доцільно було б застосовувати безособові дієслівні форми та невизначено-особисті пропозиції.

6. Аналіз тексту загальних висновків надав можливість висловити побажання: уникати при їх формулюванні таких загальних дієслів, як «досліджено» або «проаналізовано», які позначають процесуально-послідовний характер роботи і є, по суті, констатацією факту. Натомість, використовувати слова більш результативного плану: встановлено, окреслено, уточнено тощо.

7. Звертаємо увагу на те, що у додатках окрім підписів до ілюстрацій (автор, назва, рік, матеріали) варто було б сформулювати узагальнені посторінкові підписи щодо правомірності використання тих чи інших матеріалів (наприклад, на с. 214-215 або зображення на с. 218 й ін.). Сенс цих двох частин додатку полягає в тому, що це два різних типи опису, як: коротке інформативне повідомлення під ілюстраціями, що відсилає до певного концепту роботи, та загальний коментар ілюстрацій як більш повний опис предмету дослідження, часом, з висновками автора.

Втім, висловлені зауваження не є визначальними, мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Т.В. Ременєвої.

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам Порядку присудження наукових ступенів

Дисертаційна робота Тетяни Валеріївни Ременєвої – здобувача ступеня доктор філософії на тему «Декор в костюмі та авторських проектах: сучасні тенденції дизайн-концепцій» виконана на достатньому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності, є завершеним науковим дослідженням, сукупність теоретичних і практичних результатів якого розв'язує важливе наукове завдання щодо практик проектування декору та має вагомe значення для мистецтвознавчої науки. Слід відзначити рішучий крок дисертантки щодо введення проблематики дизайну декору в мистецтвознавчу науку, а також значні досягнення у вирішенні завдань дослідження. Робота приваблює насиченістю фактів та значною кількістю зібраних зразків декору.

За актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною отриманих результатів дисертаційна робота Т.В. Ременєвої відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» № 261 від 23.03.2016 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р., а також п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Здобувач Т.В. Ременєва заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 Дизайн в галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Офіційний опонент:

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувачка кафедри «Дизайн тканин та одягу»
Харківської держ. академії дизайну і мистецтв

О. ЛАГОДА

» 06 2024 року